

Csepei Réka

Pánikkampány Franciaországban

Franciaország újra választási lázban ég: a június 9-i európai parlamenti választások eredményének fényében Macron elnök feloszlatta a Nemzetgyűlést. A francia választópolgárok tehát három héttel az EP-választások után ismét az urnák elé járulhatnak, ezúttal hazájuk parlamenti képviselőinek megválasztására.¹ Az ország történelmében ez az esemény akár sorsfordító is lehet. Hiszen a Nemzeti Tömörülés két héttel ezelőtti rekorderedménye alapjaiban ingatta meg a mérsékelt pártok váltógazdaságához szokott demokráciát. Ez az új felállás, illetve ennek a feltételezhető következményei pedig akár kormányozhatatlanná is tehetik az országot. És ennek persze nem csupán a francia belpolitikára lesz (illetve lehet) kihatása.

Az elnöki bejelentéstől valósággal sokkos állapotba került ország az EP-kampányból épphogy felocsúdva és annak mintegy meghosszabbításaként a törvényhozó testület újraválasztására készül (bár nyilvánvaló, hogy a két választásnak sem a tétje, sem a formája nem ugyanaz, mégis a június 9-i eredmény provokálta a jelen helyzetet).

Az első kérdés, amely sokakban megfogalmazódott az elnöki bejelentés hallatán, nyilvánvalóan az, hogy Macron tehetett-e volna másképp? Egyesek szerint ezzel a döntésével a Nemzeti Tömörülésnek adott igazat, hiszen a pártelnök és EP-listavezető Jordan Bardella erre már kampányában felszólította. Ugyanakkor Macron azzal érvel, hogy egy demokratikusan megválasztott köztársasági elnök nem tehetett másként: meg kellett hallania a „nép hangját”. A kérdés tehát kevésbé a „miért”, mint inkább a „mikor”, azaz az időzítés. Túl szoros az idő – érvelnek sokan, mondván, miért szavaznának a franciák másképp, mint alig három héttel korábban.

Többen – a „macrónia” tagjai közül is – az elnök szemére vetik, hogy Macron voltaképpen egy személyben (kabinetjének két-három tagjával) döntött Franciaország elkövetkezendő legalább három évének sorsáról. Vajon mi motiválhatta? A demokráciát előtérbe állító érvek mellett kiérezhető beszédéből egyfajta csalódottság, sőt talán sértődöttség is, amely az egykori miniszterelnök és 2002-ben köztársaságielnök-jelölt Lionel Jospin attitűdjére emlékeztet,

¹ AUDUREAU 2024.

aki a választás második fordulójába befutó Jacques Chirac – Jean-Marie Le Pen kettős láttán bejelentette, hogy végleg visszavonul a politikából, ezzel magára hagyva pártját és a rá szavazó állampolgárokat is.

Emmanuel Macron döntését többen valóságos „pókerblöffnek” titulálták,² mások „pszichológiai államcsínynek” (*coup d'État psychologique*) tartják,³ amely annál is inkább meglepő, mert ugyan az ötödik köztársaság alkotmánya értelmében Macron elnök marad még három évig, de döntése teljes káoszba sodorhatja a már így is igencsak megosztott országot (ahogy erre a volt köztársasági elnök, Nicolas Sarkozy is figyelmeztet).⁴ Arról nem is beszélve, hogy – szintén az alkotmány szerint – egy éven belül nem oszthatja fel a Nemzetgyűlést újra.

Macron elnök döntése tehát az egész országot felrázta. Az EP-választásokig ugyanis még működhetett az a feltételezés, miszerint a Nemzeti Tömörülés esetlegesen hatalomra juthat 2027-ben, míg június 9-e óta ez az időintervallum három hétre csökkent (még akkor is, ha most nem ugyanarról a hatalomról van szó). A franciák tehát bizony felkapták a fejüket az elnöki bejelentés, illetve annak lehetséges következményei hatására (feltételezhetően ez is volt Macron célja). A pánikhelyzetből néhány nap alatt expressz mobilizáció alakult ki. Az időhiányból kialakult kapkodás eredménye, hogy a franciák nagy része egy héttel az első forduló előtt nehezen igazodik ki az új formációkon.

A baloldali pártok széles koalíciót alakítottak, Új Népfront (Nouveau Front Populaire) néven, amely Philippe Poutou antikapitalista pártjától (NPA) egészen a volt köztársasági elnökig, François Hollande-ig valamennyi, magát baloldalinak tartó pártot, illetve személyt magába foglal.⁵ Erre a közelmúlt francia politikai életében volt már precedens, a NUPES (Nouvelle Union Ecologique et Sociale) formájában.⁶ A négy fő baloldali pártot (a szocialisták, a zöldek, a kommunisták és az LFI [La France Insoumise]) tömörítő Népfront a régi baloldali retorika felelevenítésével operál, elsősorban a Nemzeti Tömörülés diabolizációjára, azaz a Nemzeti Front fasiszta múltjának felemlegetésére helyezve a hangsúlyt. Ez a taktika azonban könnyen visszaüthet, hiszen az ország helyzete és közvéleménye már közel sem ugyanaz, mint 2002-ben. 22 év telt el a Jean-Marie Le Pen győzelmét megakadályozni kívánó mintegy másfél milliós tömeg

² HOUEIX 2024.

³ Raphaël Llorca, essayiste: « Tout se passe comme si la dissolution avait psychiquement autorisé la liquidation de toutes les limites politiques » 2024.

⁴ LEJEUNE-ANDRÉ 2024.

⁵ *Nouveau Front Populaire* [é. n.].

⁶ Programme partagé de gouvernement de la Nouvelle Union populaire écologique et sociale 2022.

utcára vonulása óta. Ez már nem ugyanaz az ország, és ezt tudomásul kell vennie mindenkinek ahhoz, hogy a kampány racionális mederbe terelődhessen. A Nemzeti Tömörülés ugyanis „elfogadható” és a francia szavazók többsége által tömegesen támogatott (35%-ra teszik ma a választási eredményüket), köztársasági elvekkel összeegyeztethető párttá avanszált, figyelemre méltó új stratégiával. Ergó a diabolizáció mára aligha ütőképes. A baloldali *ad hoc* koalíció kampányában mindent bevet: a futballista Kylian Mbappé és Marcus Thuram a „szélsőjobb veszélyeiről” szóló felszólalásaitól⁷ a Nemzeti Tömörülés kormányzásra való alkalmatlanságával riogató elemzésekig.

Az 1936-ban Léon Blum indítványozására alakult antifasiszta Népfront⁸ emlékét és stratégiáját feleleveníteni igyekvő baloldali koalíció imázsát egy másik, nehezen felvállalható és sok választópolgárt potenciálisan elriasztó elem is beárnyékolja: az LFI EP-kampány alatt tanúsított magatartása, antiszemita kirohanásai árnyékában elnökük, Jean-Luc Mélenchon *persona non grata*vá vált (Mélenchon a napokban bejelentette, hogy a Népfront győzelme esetén nem pályázik a miniszterelnöki posztra).

A jobboldalon teljes a káosz. Az EP-választásokon a Republikánus Párt (LR) által elért igen gyenge (7,25%) eredmény láttán a pártelnök, Éric Ciotti bejelentette koalíciós szándékát a Nemzeti Tömörüléssel.⁹ Ezzel megszegte pártja egyik alapszabályát (*cordon sanitaire*),¹⁰ amely szerint a mérsékelt köztársasági, De Gaulle eszmeiségét képviselő párt nem léphet szövetségre a szélsőjobboldallal.

Ami pedig a szélsőjobboldalt illeti, a Reconquête! (Visszahódítás!) pártjának EP-listavezetője, Marion Maréchal nagy jobboldali koalícióra szólít fel a Nemzeti Tömörülés vezetésével. Kijelentését követően pártja kizárta soraiból Jean-Marie Le Pen unokáját.

Az elnöki többség (Renaissance, Horizons, Modem) centrista opcióként állítja be magát, elsődleges céljaként a szélsőségek (jobboldalon a Nemzeti Tömörülést, baloldalon pedig az LFI-t is magába foglaló Népfrontot értve ez alatt) elleni küzdelmet jelölve meg, a szociáldemokratákat, illetve a republikánus jobboldalt célozva meg ezzel koalíciós törekvéseiben. Érdekes azt is megjegyeznünk, hogy Emmanuel Macron egyetlen plakátjukon sem szerepel.

Az ily módon polarizálódott politikai paletta három nagy tömbre osztotta tehát a pártok döntő többségét: a Nemzeti Tömörülés körül gravitáló jobboldal,

⁷ LE GALL 2024.

⁸ Le front populaire : une expérience progressiste et démocratique dans une europe menacée par hitler et staline [é. n.].

⁹ A Szenátus honlapja 2024.

¹⁰ 20 Minutes – AFP 2024.

a baloldali pártokat tömörítő Népfront és a kettő között lavírozni igyekvő, hitelét veszített „macrónia”. Jogosan vehető fel a kérdés, hogy mi történik azonban a klasszikus értelemben vett „mérsékelt” pártokkal, illetve potenciális szavazóikkal, akik egyik formációban sem ismernek magukra.

Az ily módon kialakult domináns koalíciók valósággal egymásra licitálnak programjukkal, kivétel nélkül mindnyájan a vásárlóerőt előtérbe állítva. A Népfront visszaállítaná a Mitterrand alatt kivívott 60 éves nyugdíjkorhatárt, 1600 eurós (körülbelül 600 000 forint) nettó minimálbért ígér, árstopot a legfontosabb fogyasztási termékekre, illetve a bérek inflációt követő szabályozását.

Az elnöki többség legfőbb gazdaságot érintő ígéretei, hogy nem emelné meg az adót, 15%-kal csökkentené a villanyszámlát, a nyugdíjakat az infláció szerint határozná meg, illetve a közjegyzői díjat csökkentené a 250 000 euró alatti ingatlanvásárlás esetén.

A Nemzeti Tömörülés a benzinre és az energiafogyasztásra vonatkozó áfát 20%-ról 5,5%-ra csökkentené, az adózást eltörölné 30 éves kor alatt, és az alapvető fogyasztási termékekre kirótt áfát megszüntetné.

Jogosan merül fel a kérdés, hogy miből finanszíroznák mindezt. Az adó megemeléséből? A leggazdagabb társadalmi rétegekre kivetett vagyonszármazékból (ISF)? Ezeknek a hiányában pedig maradna a már amúgy is nagy mértéket öltött eladósodás tovább fokozása, amely miatt az Európai Bizottság a napokban elítélte Franciaországot. Az LFI akár felvállalná azt is, hogy ha kell, megszegi az uniós megállapodásokat. Az egymásra licitáló ígéretnek láttán felmerül, hogy demagógiáról van-e szó, vagy van ezeknek a programoknak gazdasági realitása.

A miniszterelnök, Gabriel Attal meghúzza a vészharangot, figyelmeztetve a választópolgárokat arra, hogy amennyiben a két „szélsőséges párt” valamelyike jutna hatalomra, a francia gazdaság pillanatok alatt összeomlana, maga után vonva az országot állandóan fenyegető tömeges munkanélküliséget. Valóságos számháborúval állunk szemben.

Számos közgazdász figyelmeztet a Nemzeti Tömörülés optimista, valóságtól igencsak elrugaszkodott gazdasági programjának illuzórikus és egyben veszélyes mivoltára. De vajon a pártot programjának következetlenségeivel vádolni hatékonyan bizonyulhat-e? Láthattuk a május végi Bardella–Attal televíziós vitában, amelyben a miniszterelnök egyértelműen precízebbnek bizonyult szakpolitikai, illetve a közgazdaságot érintő kérdésekben (a számok ismeretében), hogy mindennek voltaképpen semmi eredménye nem volt a franciák választási preferenciájára nézve. Ez azzal is magyarázható, hogy a „gazdasági kérdések Mozartjának” tartott Emmanuel Macron elnöksége alatt kezdődött meg, illetve fokozódott tovább a francia gazdaság mélyrepülése (az ország

eladósodása rekordokat dönt: a GDP 5,5%-a, azaz 3100 milliárd euró,¹¹ a közszolgáltatások degradálódnak, az ország iparosodása rohamosan csökken stb.). Mindez erősítheti számos franciában az elitellenes érzéseket, amit az eltelt évtizedekre jellemző, már a baloldal uralmát is fémjelző és Emmanuel Macron alatt kicsúcsosodó arrogancia csak felerősít.

Riogatás helyett sokkal célravezetőbb lehet annak a vizsgálata, hogy hogyan is jutott ide ez a De Gaulle és az ötödik köztársaság elnöki hatalmára koncentráló, mérsékelt, szélsőségektől távol maradó politikát hirdető, köztársasági elvekre és összefogásra épülő ország. Ehhez a gyarmatosító múlt feldolgozatlanágától a Mitterrand elnökségével megjelenő „kaviárbaloldalon” keresztül a közbiztonság és a bevándorlás kérdésének tabuként kezeléséig számos problémát meg kellene vizsgálnunk. Itt ugyanis már nem csupán a vásárlóerőről van szó, hanem sokkal inkább egy identitásvesztésből kilábalni próbáló ország reakciójáról!

És pontosan ez magyarázza a Nemzeti Tömörülés sikerét. A régóta és jól átgondolt stratégia ugyanis pontosan a vásárlóerő-bevándorlás-közbiztonság hármas érvére épül.

Ehhez csatlakozik a dediabolizáció, a közösségi média rendkívül ügyes használata, illetve az olyan értékek előtérbe helyezése, amelyek háttérbe szorultak (kereszténység, nemzeti identitás) abban a korban, amikor igencsak veszélybe kerültek (bevándorlás, multikulturalizmus). Mindennek köszönhetően mára már a Nemzeti Tömörülés a társadalom összes kategóriájában az első, beleértve az értelmiségieket, a nyugdíjasokat és a fiatalokat is (eddig a vidéki, diplomával nem vagy csak alacsony szinten rendelkező rétegeket érintette meg). Az „őket még nem próbáltuk ki” érv is hozzájárulhat győzelmükhöz.

Végezetül pedig talán a legfontosabb kérdés: megbénulhat-e Franciaország a választásokat követően? Mint már említettük, a köztársasági elnök egy évig nem oszthatja fel újra a Nemzetgyűlést. A kérdés tehát jogos, annál is inkább, mert amennyiben a Nemzeti Tömörülés megszerezne az abszolút többséget a parlamentben, az ily módon kialakuló társbérlet olyan feszültségekkel járna, amelyek a kormányzást nehezen tennék lehetővé. Egyébiránt felmerül az a kérdés is, hogy a mindössze huszonnyolc éves és semmiféle ilyen irányú tapasztalattal nem rendelkező Bardella képes lesz-e a kormányzásra. Amennyiben pedig nem érik el az abszolút többséget, a parlamenten belül olyan antagónisztikus ellentétek kerülnének porondra, amelyek bizony megbéníthatják

¹¹ JACOB 2024.

a döntéshozást. Nem beszélve a fokozódó társadalmi feszültségekről, amelyek sokak szerint akár lázongásokba is torkollhatnak.

Ebben az igen feszült kontextusban járulnak majd a francia állampolgárok június 30-án és július 7-én az urnák elé.

2024. június 24.

Felhasznált irodalom

- 20 Minutes – AFP (2024): Élections Législatives 2024 : Fossoyeur du cordon sanitaire entre LR et l'extrême droite... Qui est Éric Ciotti? *20 Minutes*, 2024. június 12. Online: https://20minutes.fr/politique/assemblee_nationale/4095799-20240612-elections-legislatives-2024-fossoyeur-cordon-sanitaire-entre-lr-extreme-droite-eric-ciotti
- AUDUREAU, William (2024): Tout comprendre à la dissolution de l'Assemblée nationale : conditions, précédents, conséquences... *Le Monde*, 2024. június 9. Online: https://lemonde.fr/les-decodeurs/article/2024/06/09/qu-est-ce-que-la-dissolution-de-l-assemblee-nationale_6238345_4355770.html
- GRAILLOT, Alexis (2024): Législatives: Eric Ciotti annonce une alliance avec le RN. *Public Sénat*, 2024. június 11. Online: <https://publicsenat.fr/actualites/politique/legislatives-eric-ciotti-annonce-une-alliance-avec-le-rn>
- HOUEIX, Romain (2024): „Macron tente un coup de poker”: la dissolution de l'Assemblée nationale, arme à double tranchant. *France 24*, 2024. június 10. Online: <https://france24.com/fr/france/20240610-macron-tente-un-coup-de-poker-dissolution-assembl%C3%A9e-nationale-arme-%C3%A0-double-tranchant>
- JACOB, Fanny (2024): La France épinglée par l'UE pour sa dette: quelles conséquences pour le pays? *Tribunal Du Net*, 2024. június 19. Online: <https://letribunaldunet.fr/argent/la-france-epinglee-par-lue-pour-sa-dette-queelles-consequences-pour-le-pays.html>
- Le front populaire : une expérience progressiste et démocratique dans une europe menacée par hitler et staline [é. n.]. *Sciences Po Bibliothèque*. Online: <https://dossiers-bibliotheque.sciencespo.fr/dossiers-entre-2004-et-2016/le-front-populaire-une-experience-progres-siste-et-democratique-dans-une>
- LE GALL, Aymeric (2024): Elections législatives 2024 : Des figures de l'équipe de France de football s'expriment sur le scrutin à venir. *20 Minutes*, 2024. június 17. Online: <https://20minutes.fr/sport/football/euro-2024/4096487-20240617-france-autriche-urnes-citoyens-thuram-mbappe-bleus-font-voler-eclat-apolitisme-sport>
- LEJEUNE, Geoffroy – ANDRÉ, Antonin (2024): Exclusif – Nicolas Sarkozy au JDD: « La dissolution constitue un risque majeur pour le pays ». *Le Journal du Dimanche*, 2024. június 15. Online: <https://lejdd.fr/politique/exclusif-nicolas-sarkozy-au-jdd-la-dissolution-constitue-un-risque-majeur-pour-le-pays-146419>
- Nouveau Front Populaire* [é. n.]. Online: <https://nouveaufrontpopulaire.fr/>
- Programme partagé de gouvernement de la Nouvelle Union populaire écologique et sociale (2022). *La NUPES*, 2022. május 19. Online: <https://nupes-2022.fr/le-programme/>
- Qu'est-ce que l'Assemblée nationale? (2023). *Vie publique*, 2023. január 13. Online: <https://vie-publique.fr/fiches/19583-quest-ce-que-lassemblee-nationale>

Raphaël Llorca, essayiste: « Tout se passe comme si la dissolution avait psychiquement autorisé la liquidation de toutes les limites politiques » (2024). *Le Monde*, 2024. június 16. Online: https://lemonde.fr/idees/article/2024/06/16/tout-se-passe-comme-si-la-dissolution-avait-psychiquement-autorise-la-liquidation-de-toutes-les-limites-politiques_6240518_3232.html

Texte intégral de la Constitution du 4 octobre 1958 en vigueur [é. n.]. *Conseil constitutionnel*. Online: <https://conseil-constitutionnel.fr/le-bloc-de-constitutionnalite/texte-integral-de-la-constitution-du-4-octobre-1958-en-vigueur>